

Engleski pomorci i njihovi jedrenjaci u Dubrovniku XVII stoljeća

UDK 629.123(410) + (497.13)DU*16*

O engleskim trgovcima i o engleskim pomorcima, kao i o engleskim trgovačkim jedrenjacima koji su obavljali nautičko-komercijalne i lučko-trgovačke operacije u lukama Dubrovačke Republike vrlo malo je dosad bilo poznato. Daleko mnogo više nam je poznato o životu i o radu Dubrovčana u Engleskoj, a posebno o boravljenju i o djelovanju Dubrovčana u Londonu, o čemu je vrlo opširno i najiscrpnije pisao i u svojim knjigama objavio prof. dr Veselin Kostić.¹

U XVI stoljeću pomorsko-trgovačke odnose i vrlo uspješne komercijalne veze podržavali su mnogi Dubrovčani u Engleskoj, a posebno oni Dubrovčani sa stalnim boravkom u Londonu. S druge strane u XVI stoljeću vrlo malo Engleza je posjećivalo, boravilo i privređivalo u Dubrovačkoj Republici.

Međutim, već prvih godina XVII stoljeća uloga i značaj dubrovačkih trgovaca i pomoraca u tranzitnoj trgovini između Engleske i Levanta toliko je opala i toliko bila neznatna da se o toj ulozi i tome značaju jedva može i govoriti. Ali, tad engleski trgovci i moreplovci i engleski trgovački jedrenjaci, a posebno trgovački poduzetnici i brodovi engleske broderske Levantske kompanije, uzimaju u svoje ruke svu trgovinu i brodarenje između engleskih luka i Levanta pa tako i s jadranskim lukama a posebno s pristaništima dubrovačke države. Ta engleska nautičko-trgovačka kompanija dobila je 1605. godine potvrdu prijašnjih privilegija u poslovanju izvoza, uvoza i razvoza trgovačke robe Engleske. Posebno se u tim privilegijama ističe da članovi te Levantske broderske trgovačke kompanije smiju slobodno trgovati s Mletačkom republikom, Dubrovačkom Republikom ili bilo kojom drugom državom u bazenu Jadranskog mora. Iz tih potvrđenih privilegija već se može naslućivati da su engleski trgovci u XVII stoljeću mnogo trgovali u lukama Dubrovačke Republike. To nije dovoljno već ćemo na osnovi naših originalnih povijesno-arhivskih istraživanja prikazati jedan dio stvarnog stanja o tim nautičko-komercijalnim odnosima i o Englezima i njihovim trgovačkim jedrenjacima u XVII stoljeću u lukama dubrovačke države u našem daljnjem izlaganju.

Dok je prije XVII stoljeća engleska tekstilna trgovina, a posebno trgovina karisejima (određena za Levant), bila je u rukama dubrovačkih trgovaca i pomorsko-privrednih poduzetnika, sada u XVII stoljeću tu cjelokupnu trgovinu preuzimlju u svoje ruke engleski poduzetnici i trgovci, a prevoze je engleski brodovi i to ne samo u luke Levanta već i u luke jadranskih pristaništa pa tako i u luke dubrovačke države.²

Prvih godina XVII stoljeća englesku trgovačku robu u dubrovačkoj luci prihvaćaju, uskladištavaju i raspućavaju engleski državljani Ralph Inghilson, Ralph Symes, pa Thomas Freeman te Richard Dick. U to vrijeme (1608. godine) u Dubrovniku trgovački pos-

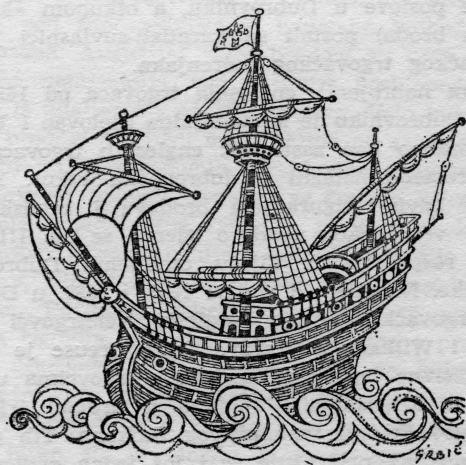
luju i ovi engleski trgovci: Thomas Baxter, Thomas Welton i Henry Parvis. Nešto kasnije, 1614. godine, u Dubrovniku komercijalno posluju i tu stalno bora-ve kapetan John Begat i John Webbe.³

Od 1621. godine u dubrovačko-engleskoj trgovini engleski državljani zauzimaju punu dominaciju i monopol. Od tad su u tim odnosima dubrovački trgovci i pomorski stručnjaci potpuno isključeni, pa su sve englesko-trgovačke i nautičko-komercijalne inicijative i glavni poslovi u engleskim rukama. Baš te godine su stigli u Dubrovnik dva engleska trgovačka poduzetnika: Thomas Stoniar i John Daston, koji su više godina stalno boravili u Dubrovniku i tu vrlo uspješno komercijalno djelovali. Stonair i Daston su naručivali, dopremali i opskrbli engleskom i drugom trgovačkom robom (posebno tekstil i kariseje) dubrovačko tržište kao i tržište u zaleđu dubrovačke države. Ta dvojica najistaknutijih engleskih trgovaca bavili su se u Dubrovniku i drugim poslovima, kao na primjer osiguravanjem trgovačkih roba (židovskih i dubrovačkih trgovaca), ulagali su svoj kapital u različite poslove u Dubrovniku, a otkupom »karata« (dionica broda) postali su karatisti-suvlasnici jednog dubrovačkog trgovačkog jedrenjaka.

Osim nabrojanih engleskih trgovaca od 1629. godine u Dubrovniku je komercijalno djelovao i William Yat (posebno kao zastupnik engleskih trgovaca koji su povremeno dolazili u dubrovačku luku). Yat se također bavio osiguranjem brodova i brodskih tereta. U vezi nekog spora o njemu se 28. III 1631. godine raspravlja u Vijeću umoljenih Dubrovačke Republike. Nadalje, od godine 1633. i 1637. u Dubrovniku trgovački posluju engleski veletrgovci John Creuse i William Halloway.⁴ John Creuse je održavao intezivne trgovačke poslove s trgovcima u Beogradu, te s poslovnim ljudima u drugim tržištima tada trgovački vrlo zanimljivog Balkana. Tih godina tim poslovima pridružuje se i još jedan engleski trgovac: William Perior. William Halloway je bio dosta aktivan u različitim trgovačko-novčaninim poslovima: davao je novac u zajam, osiguravao je brodove i brodske terete, ulagao je kapital u pomorsko-brodarska poslovanja. Tako je 1638. godine Halloway kupio jedan trgovački jedrenjak na Hvaru (u 1640. ga je prodao Perioru), a na jednom korčulanskom brodogradilištu naručio je gradnju trgovačkog jedrenjaka tipa berton (dakle i korčulanski brodograditelji bili su vješti u gradnji engleskih bertona) itd.⁵

Engleski su se trgovci u Dubrovniku ugodno udomaćili, tu su imali svoje stanove i domove u kojima su ih posjećivali njihovi prijatelji. Osim toga oni su se u Dubrovniku pred dubrovačkim sudovima i parničili — tako je u jednoj sudskoj raspravi u kojoj su se parničili Perior i Halloway, odlukom dubrovačkog suda, Halloway bio osuđen gubitkom dubrovačkog gostoprimstva, te je bio protjeran s teritorija dubrovačke države.⁶

Svu trgovačku robu s kojom su spomenuti engleski trgovci komercijalno poslovali u dubrovačkim lukama i dubrovačkom zaleđu, prevozili su do dubrovačkih luka ponajviše engleski brodari svojim brodovima uglavnom tipa berton. Berton je bio tipičan engleski jedrenjak XVI i XVII stoljeća. Bio je vrlo visok, ne mnogo dug, ali dosta širok (iznad glavne palube) dok je nad palubom bio sve uži. Iako je trup bertona bio zdepast, te imao velik gaz, ipak je vrlo dobro jedrio, jer je imao osam jedara od kojih i jedno košno gornje jedro. Berton je bio trgovački jedrenjak sa dvije palube.⁷ Oko 1600. godine londonska Levantska kompanija poslovala je sa flotom od 30 bertona ukupne nosivosti od 5.400 tona — znači u prosjeku jedan taj engleski berton bio je veličine manje od 200 tona⁸ (oko 100 kara dubrovačke brodske mjere). Dakle, to nisu bili veliki trgovački jedrenjaci (iz 1605. godine) kao dubrovački brodovi izvanjadranske plovidbe tipa nava i galijska — od Engleza nazvanih argosy⁹ — koji su bili veći od tih engleskih trgovačkih bertona.¹⁰ Inače, utvrđeno je da su po srednjoj tonaži trgovački jedrenjaci Dubrovačke Republike bili među prvima u svijetu sve do druge polovine XVIII stoljeća.¹¹ Ali, ostavimo po strani tadašnje dubrovačko brodovlje, pa pređimo na naš postavljeni zadatak: engleski pomorci i njihovi jedrenjaci u Dubrovačkoj republici XVII stoljeća, kad je Dubrovnik bio najznačajnija međunarodna luka na istočnoj obali Jadranskog mora.

Nava Dubrovačke Republike pod zapovjedništvom kap. Alegreta (Slano) koja je plovila do Margate (1574)

Utjecaj novonastalih ekonomsko-pomorskih prilika i neprilika u pomorskom svijetu odrazio se (je) i u dubrovačkoj pomorskoj ekonomici kao i u pomorsko-lučkoj djelatnosti dubrovačkih lazareta. Ekonomska i maritimna politika dubrovačke vlade u XVII stoljeću išla je za tim da svoju ekonomiku i pomorsko trgovačku djelatnost uskladi sa novonastalim prilikama u bazenu Mediterana, u svom zaleđu i drugdje u svijetu. To je zadnje razdoblje kada je Dubrovnik bio najzapaženiji trgovački posrednik između zemalja turske carevine i zapadnoevropskih država. Ta je posredničko-tranzitna trgovina dostigla vrhunac sredinom toga stoljeća.¹²

Vrlo živu djelatnost komercijalnog poslovanja dubrovačkih lazareta najbolje nam ilustrira broj brodova koji su odlazili iz dubrovačke luke i u koju su luku ti jedrenjaci stizali. Za prijevoze te tranzitne trgovačke robe najviše je bio angažiran brodski prostor brodovlja dubrovačke države izvanjadranske i jadranske plovidbe, pa brodovi skoro svih talijanskih luka, trgovački jedrenjaci naših brodara iz Boke Kotorske, Dalmacije i ostalih naših primorskih komuna, te brodski prostor francuskih trgovačkih brodova.¹³ Međutim, znatan udio u tom pomorsko-lučkom poslovanju dali su engleski pomorci i njihovi brodovi kao i engleski trgovci. Od engleskih pomoraca i od engleskih trgovačkih jedrenjaka, koji su u XVII stoljeću obavljali pomorsko-trgovačke-carinske lučke poslove u dubrovačkoj luci spomenut ćemo ove: Godine 1601. pomorski kapetan John Matthews, zapovjednik engleskog broda imenom »Mary Ann« i kap. William Broon, zapovjednik svog trgovačkog jedrenjaka »The Salamander« prevozili su engleske tkanine i drugu trgovačku robu u Dubrovnik.¹⁴ Godine 1602. u Dubrovniku obavljaju trgovačko-lučke operacije kap. John Kim zapovjednik broda »The Royal Merchant« i engleski trgovački jedrenjak imenom »Phoenix«. Prvih dana 1603. doplovio je u dubrovačku luku engleski trgovački jedrenjak »The Trinity« pod zapovjedništvom kap. Roberta Rickmana a godinu dana poslije njega usidrio se pred dubrovačke lazarete engleski brod imenom »Corscialetta«.¹⁵ Iste je godine trebao stići u Dubrovnik još jedan engleski trgovački jedrenjak nakrcan engleskim tkaninama i drugom robom, ali je bio opljačkan od turskog (gusarskog) dobro naoružanog broda negdje u srednjem Mediteranu, pa se tako prazan (opljačkan) vratio u London (roba je bila osigurana). Godine 1605. dojedrio je pred dubrovačku luku Isaac Abraham i John Vils sa brodovima »Marygold« i »La Leonessa« Intezitet tih pomorsko-trgovačko-lučkih operacija engleskih pomoraca i njihovih brodova nastavlja se i slijedećih godina: tako je 1607. godine iskrcavao trgovačku robu kap. Benjamin Joseph sa svoga broda »La Mercante Buonaventura«, pa kap. Edmund Taylor zapovjednik jedrenjaka »Mary Gold«, pa berton pod zapovjedništvom kap. Johna Cresda, te na kraju 1607. godine s engleskog broda imenom »La Sacra« iskrcavala se engleska trgovačka roba u dubrovačka lučko-carinska skladišta.¹⁷ Slijedeće (1608) godine u dubrovačkoj luci obavlja pomorsko-komercijalne lučke poslove jedan od najvećih trgovačkih jedrenjaka Levantske kompanije imenom »Royal Exchange«.¹⁸ To je bilo baš u doba kada je u Londonu engleski pomorski kapetan Robert Ripon s dubrovačkim trgovcem Milutinovićem sklapao ugovor o prijevozu engleske trgovačke robe u Dubrovnik. Ostvarenje toga ugovora obavilo se engleskim brodom »Farra e Lion«, Do 1610. pred dubrovačke lazarete dojedrili su i tamo se usidrili zbog iskrcaja tereta ovi engleski brodovi: »The Gift of God« (zapovjednik kap. J. Borges), berton »The Angell« kap. Benjamina Josepha i berton »La Mercante Buonaventura« kapetana E. Selima¹⁹.

Boravak i poslovanje engleskih kapetana i pomoraca te njihovih brodova u slijedećem desetljeću zadržao je slični intezitet kao onaj prijašnjeg dece-

nija pa je u dubrovačkoj luci obavljalo pomorsko-trgovačko-lučke operacije prosječno po dva engleska jedrenjaka godišnje. Tako je godine 1616. u dubrovačku luku stigao engleski brod pod zapovjedništvom kap. Daniela Banestera.²⁰ Drugog dana 1617. dubrovački Senat dozvolio je jednom drugom engleskom brodu tipa berton slobodan saobraćaj.²¹ Pri kraju 1618. engleski berton pod zapovjedništvom kap. Henry Bella dopremio je teret soli u Dubrovnik za račun dubrovačke države. Poslije toga stiže brod kap. J Begleta na kojem je bilo nešto trgovačke robe te nekoliko mletačkih trgovaca.²² Dana 6. XI 1620. Senat odbija slobodan saobraćaj jednom engleskom bertonu, ali taj slučaj rješava ured Zdravstva dubrovačke države.²³ Četiri dana nakon toga dubrovačke vlasti dozvoljavaju slobodan trgovački saobraćaj engleskoj trgovačkoj robi koja je dopremljena u Dubrovnik brodovima »Gran Zepfiro« kap. Richarda Klingta i »Giorgio« pod zapovjedništvom kap. Richarda Dovo.²⁴ Slijedeće godine (19. lipnja) u Dubrovnik je stigla razna trgovačka roba i tkanine iz Londona u dva engleska broda: »Alethia« pod zapovjedništvom kap. Roberta Shefilda i »Mayflower« kap. J Goodlata. Iste godine, ali 10. prosinca, stigao je pred dubrovačku luku engleski berton s trgovačkom robom engleskih trgovaca Thomasa Stoniera i Johna Dostona.²⁵ Pet mjeseci nakon dolaska tog engleskog bertonu pred dubrovačke lazarete ukotvila se engleska trgovačka nava »The Pleasure« pod zapovjedništvom kap. Daniela Banestera.²⁶ Kapetan John Breadcake sa svojim brodom imenom »The Thomas« boravio u Dubrovniku 1626.²⁷ godine. Malo zatim dubrovačke vlasti dozvoljavaju slobodan saobraćaj kap. Robertu Swaru, njegovoj brodskoj momčadi, brodu mu i teretu.²⁸ U 1629. i u 1630. godini u dubrovačkoj luci trgovački posluju berton Levantske kompanije »The Hector« pod zapovjedništvom kap. Williama Brolda i jedan drugi engleski berton kapetana Johna Wildea.²⁹

U proljeće 1629. godine na zasjedanju dubrovačke vlade raspravljalo se u vezi engleske zapljene jednog dubrovačkog broda. U vezi toga spora knez i vlada Dubrovačke Republike uputila je posebno pismo engleskom kraljevskom dvoru.³⁰

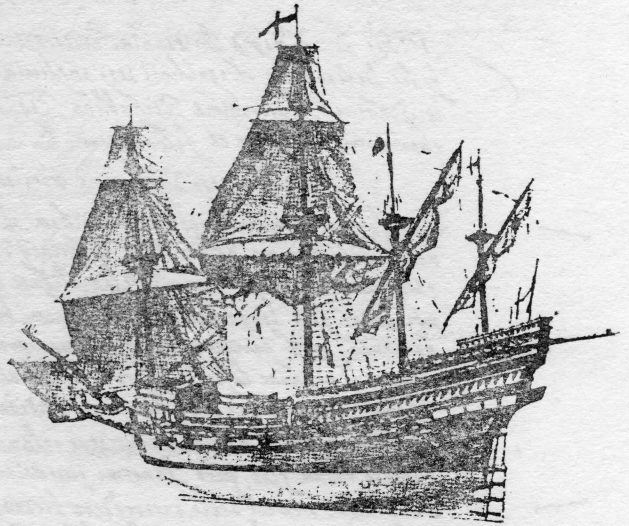
Dana 24. svibnja 1630. neki engleski berton doplovio je u Dubrovnik iz istočnog Mediterana sa tere-tnom žitarica, pa je taj teret iskrcao i prodao ga vlastima dubrovačke države.³¹ Osam mjeseci poslije toga jedan drugi engleski berton nalazio se u kontumaciju usidren pred Lokrumom. Za potrebe dubrovačke države u 1631. dva engleska bertonu dopremili su u Dubrovnik žitarica nabavljenih negdje na Levantu.³² Te je iste godine vlada Dubrovačke Republike raspravljala u vezi procesa protiv Williama Yata koji se vodio pred dubrovačkim sudskim vlastima.³³ Tek je završio taj spor oko Yata,³⁴ a dubrovačke sudske vlasti počinju raspravljati o sporu između Williama Hollowaya, Tomasa Alberitija, Williama Perior (koji je bio prokurista već nam poznatog engleskog trg. poduzetnika iz Londona Samuela Vassala) i drugih koji se neprekidno nastavljao sve do sredine 1645.³⁵ U tome sporu sudjelovali su Samuel Maetsro, P. Scieuratti iz Dalmacije, Felice Bonaccorsi iz Ancone, a od Dubrovčana: Frano Zamagna, Nikola Binciola i Serafin Menčetić. I u vezi ovog slučaja dubrovačka

vlada šalje dopis Engleskoj kraljevskoj kući.³⁶

Krajem 1633. John Hyde, zapovjednik engleskog trgovačkog broda sa svojom posadom boravio je du-lje vremena u Dubrovniku. Naime, brod kap. J. Hydea doživio je pomorsku nezgodu pa je morao pred dubrovačkim pomorskim vlastima da likvidira i sredi neke imovinsko-pravne odnose u vezi te havarije.³⁷

Prema našim arhivskim istraživanjima od tada pa nadalje sve su rjeđa pristajanja i sidrenja engleskih brodova u vodama dubrovačke države. Tek 1636. engleski brodovi imenom »The Merchant« i »Vela d'oro« obavljaju nautičko-komercijalne i lučke operacije ispred i u dubrovačkoj luci.³⁸

Koliko smo mogli dosad utvrditi čini se da je 24. travnja 1638. jedan engleski berton zadnji put dopremio engleske tkanine i kariseje iz Engleske na dubrovačko tržište. U tome zadnjem značajnijem englesko-dubrovačkom nautičko-komercijalnom poslovanju u Dubrovniku, sudjelovali su Vladislav Luko Gučetić (koji je tada boravio u Engleskoj), Thomas Alberizzi i Petar Bjelokosić, a sve u poslovnoj organizaciji londonskog veletrgovca i vrlo spretnog novčano-komercijalnog poduzetnika Samuela Vassala.³⁹ Poslije tog bertonu pred dubrovačkim lazaretima obavljao je pomorsko-trgovačke poslove engleski brod imenom »Constanza«.⁴⁰

Engleski galijun s 4 jarbola, iz god. 1668. 865 t

Dakle, na osnovi naših istraživanja godinu 1640. možemo uzeti kao završnicu u uspješnim neprekidnim englesko-dubrovačkim pomorsko-trgovačkim lučko-carinskim i drugim korisnim i vrlo plodnim poslovima. Od tada pa do kraja XVII stoljeća, prema sačuvanim arhivskim dubrovačkim izvorima, rijetki su posjeti engleskih pomoraca i njihovih trgovačkih jedrenjaka u lukama dubrovačke države. Jedan od tih rijetkih posjeta engleskih brodova Dubrovniku bio je onaj posjet kada se pred dubrovačkim pomorskim organom likvidiraju pravno-novčani odnosi poslije teške havarije velike engleske nave imenom »Paramoor« (1643).⁴¹ Koliko smo mogli utvrditi »Paramoor« je

bio jedan od najvećih i najbolje opremljenih engleskih trg. jedrenjaka koji je boravio u Dubrovniku u XVII stoljeću. Na navi »Paramoor« bilo je ukrcano 52 člana brodske momčadi, zapovjednik broda zvao se Thomas Meliton, a uz njega bili su piloti Richard Frini, William Borton, i Alexaner Belfort, pa brodski kirurzi Richard Roberti i John Boldt, ekonom John Cromata, kuhari Thomas Stivot i James Higor, a od mornara spominjemo samo ove: Thomas Brooce, Abraham Petrus, Jacobus Cheet, Robert Smith, John Stewart, Richard Dearson, George Hampson, Robert Haris itd.⁴² Od drugih engleskih pomoraca, rijetkih posjetilaca Dubrovniku nakon 1640. godine, koje smo pronašli u našim arhivskim izvorima, spominjemo ove: Henric Campione iz Londona bio je putnik na francuskom brodu 1648,⁴³ a Jacobus Brooce bio je pilot (»nokjer«) član posade jedne francuske tartane.⁴⁴ Kakva je bila sudbina teško havariranog engleskog broda »Assistente« (kap. Beniamin Broclin), nismo uspjeli doznati (18. III 1681).⁴⁵

Iako nema više posjeta engleskih brodova dubrovačkoj luci (naime, nismo uspjeli više doznati u izvorima koje smo iskoristavali) ipak ne možemo zanemariti činjenicu da su dubrovačke vlasti i nadalje vodile brigu o tkaninama (posebno o karisejima) iz Londona i Engleske, tako je to bilo krajem 1646,

pa na kraju 1648.⁴⁷ Godine 1655. u skladištu Velike carinarnice u Dubrovniku bile su uskladištene engleske tkanine kariseje, ali nam nije poznato da li su one stigle engleskim brodom u dubrovačku luku.⁴⁸ Nadalje, 1668. vlada dubrovačke države donosi odredbu o plaćanju carine na engleske štofove.⁴⁹

Na kraju ovog pregleda englesko-dubrovačkih nautičko-komercijalnih odnosa i o engleskim pomorcima i njihovim brodovima u Dubrovniku XVII stoljeća potrebno je barem ovo naglasiti: šesnaesto stoljeće označavalo je dubrovačko prvenstvo u englesko-dubrovačkim pomorsko-trgovačkim odnosima i vezama — dok u XVII stoljeću u tim odnosima taj primat preuzimaju potpuno u svoje ruke Englezi.

Nikad prije i nikad poslije XVII stoljeća nije se ponovio taj intezitet posjeta, boravka i djelovanja engleskih trgovaca, pomoraca i engleskih brodova u lukama Dubrovačke Republike.

Sedamnaesto stoljeće obilježava najdjelotvornije trgovačko pomorsko lučke poslove i najfrekventnije posjete engleskih trgovačkih jedrenjaka dubrovačkoj luci. Pored drugih okolnosti i međunarodnih prilika u međunarodnom trgovanju i brodarenju nema sumnje da je tome intezitetu dosta pridonio londonski veletrgovac Samuel Vassal, a o njemu je prof. dr Veselin Kostić posebno i vrlo opširno pisao.

*1621. D. N. magra Britannia Trinica et Hiberna Rex
 et hinc Definitores Magnifici etiam excellentissimi viri Rectores
 et Senato Illustrissima Republica Ragusina amicis suis
 charissimis Salutem et felicitatem*

Magnifici atque excellentissimi viri amici charissimi.

*Qua tametsi passi sunt mercatores quidam Londinenses subditi
 nostri delectatissimi, dolo et fraude Laurentij Melitani, res esse
 saltem nota, et Panormi in Sicilia aliquot abhinc annis iudicata
 ubi nostri post longa actionis vacationem bene ream actum
 paterunt, quod partem aliquam nostram merciam recuperaverint.
 Illa quod nos nunc defertur querela nostram aduersus eos licet
 Ragusij intentari qua si ex priore contentione nata sit, petimus
 ut vestra equitate maturi discutatur calamitas, et iustro in
 iudicio ratum fiat, quod Panormi iustissime definitum fuit.
 Sin aliunde ortu est actio, incedere licet, ne petantur isthinc
 subditi nostri, quod Protracibus alibi notis accidit, sed iustitia
 et humanitati eam illis admetiamini mensuram, quam ipsi nos
 expectatis, et metua negocianciam prole fidele: est, vestro
 commendamus fauore procuratores huius negotij viri honestos
 Thomam Scrinia et Joannem Dastin quos mercatores nostras
 iustissimus Ragusij honore. Ita florebant usque commercia, si
 reueri alij diffidare: et nos illustrissima vestra Republica,
 qua semper incolumem semper felicem optamus, tanta debita
 amicitia nostri et benevolentia officia*

Dopis Jakova I, kralja Engleske upućen
 1621. vladi Dubrovačke Republike, HAD

*Dar i Regia nostra. Abhula
 xxij. Februarij A. 1621.*

Jacobus I.

i opširno pisali akademici J. Torbarina i R. Filipović, prof. V. Kostić kao i mnogi drugi naši i engleski pisci.

BILJEŠKE: Ovaj je rad bio objavljen na engleskom jeziku:

ENGLISH MARINERS AND SHIPS IN SEVENTEENTH CENTURY DUBROVNIK u zborniku radova: DUBROVNIK'S RELATIONS WITH ENGLAND edited by R. Filipović Zagreb University and M. Partridge Nottingham University, Department of English, Faculty of Philosophy, University of Zagreb, 1977. str. 217 — 236; i u engleskom časopisu THE MARINER'S MIRROR, Vol. 64, No. 3, August, London 1978. str. 276 — 284.

¹ Josip Luetić, Pomorac i diplomat Vice Bune. ANALI Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku, I, Dubrovnik 1952.

Vilma Borghesi, Il Mediterraneo tra due rivoluzioni nautiche (secoli 14-17), Firenze 1976. (La Nuova Italia Editrice).

² Josip Luetić, Brodovlje Dubrovačke Republike XVII stoljeća. GRAĐA ZA POMORSKU POVIJEST DUBROVNIKA Pomorskog muzeja JAZU u Dubrovniku, knjiga 3, Dubrovnik 1964.

³ Veselin Kostić, Dubrovnik i Engleska 1300 — 1650. SANU — Odelenje jezika i književnosti. Posebna izdanja, knjiga 26, Beograd 1975.

⁴ V. Kostić, o. c., str. 336.

⁵ V. Kostić, o. c., str. 337, 338, 339, 347 i 534.

⁶ V. Kostić, o. c., str. 339, 340, 341, 348, 412, 448, 449 i 462.

⁷ V. Kostić, o. c., str. 341, 460 i 462. Historijski arhiv u Dubrovniku. Consilium Rogatorum, sv. 92, f. 195v.

⁸ V. Kostić, o. c., str. 341, 460 i 662.

⁹ Augustin Jal, Glossaire Nautique, Paris 1848, str. 287 — 288.

¹⁰ V. Kostić, o. c., str. 342.

¹¹ Edgar Bloomster, Sailing and small Craft Down the Ages, Annapolis 1940.

M. Bošnjak, Dubrovačko pomorstvo u literaturi. »Dubrovačko pomorstvo«, Dubrovnik 1952.

¹² J. Luetić, o. c., str. 73 — 74.

¹³ Ruggiero Romano, Per una valutazione della flotta mercantile Europea alla fine del secolo XVIII. Studi in onore di A. Fanfani, V, Milano 1962. str. 578 — 579.

¹⁴ J. Luetić, o. c., str. 47.

¹⁵ J. Luetić, o. c., str. 47 — 49 i 85 — 102.

¹⁶ V. Kostić, o. c., str. 343.

¹⁷ V. Kostić, o. c., str. 343.

¹⁸ Engleski brod »Royal Exchange« mogao je ukrcati oko 700 »botta« nosivosti tereta. Taj je brod brojio 80 članova brodske posade; bio je naoružan sa 28 topova. V. Kostić, o. c., str. 344 — bilješka 17. Jedna »botta«, kao mletačka brodska mjera, odgovarala je 610,55 kilograma. Zlatko Herkov, Mjere Hrvatskog primorja, Rijeka 1971. Ugo Tucci, Un problema di metrologia navale. Studi Veneziani. Vol.

IX. Venezia 1976. — utvrdio je da je jedan »carro« mjere za određivanje brodske nosivosti iznosio nešto manje od 2 (dvije) tone!

¹⁹ V. Kostić, o. c., str. 344.

²⁰ J. Luetić, o. c., str. 105.

²¹ J. Luetić, o. c., str. 106.

²² J. Luetić, o. c., str. 109 i 110.

²³ J. Luetić, o. c., str. 111.

²⁴ J. Luetić, o. c., str. 111.

²⁵ J. Luetić, o. c., p. 113.

²⁶ V. Kostić, o. c., str. 344.

²⁷ J. Luetić, o. c., str. 113.

²⁸ V. Kostić, o. c., str. 344.

²⁹ Historijski arhiv u Dubrovniku (HAD) — Consilium Rogatorum, svezak 90, f. 26 od 18. srpnja 1626.

³⁰ V. Kostić, o. c., str. 345.

³¹ HAD. Consilium Rogatorum, svezak 91, f. 129v.

³² HAD. Consilium Rogatorum, sv. 92, f. 92v.

³³ HAD. Consilium Rogatorum, sv. 92, f. 178.

³⁴ HAD. Consilium Rogatorum, sv. 92, f. 195v i f. 242v.

³⁵ V. Kostić, o. c., str. 460. HAD. Consilium Rogatorum, sv. 97, f. 31, 32, 33v, 35v, 40, 50v, 51, 52, 86v, 170v; sv. 98, f. 65 i 67.

³⁶ V. Kostić, o. c., str. 460 — 462. HAD. Consilium Rogatorum, sv. 97, f. 40v i 51. To je V. Kostić objavio u svojoj citiranoj knjizi st. 563 — 645.

³⁷ HAD. Assembleae — Consulatatus Maris, svezak 1, f. 124.

³⁸ V. Kostić, o. c., str. 345.

³⁹ HAD. Consilium Rogatorum, sv. 95, f. 183 i 183v. Opširnije Kostić —

⁴⁰ V. Kostić, o. c., str. 345.

⁴¹ HAD. Assembleae — Consulatatus Maris, sv. 2, f. 57 — 79.

⁴² J. Luetić, o. c., str. 125 — 126. Poslije mnogo godina ovi engleski moreplovci i njihovi trgovački jedrenjaci posjetili su pristaništa Dubrovačke Republike: 1734. kap. Benedict Areco zapovjednik tartane iz Gibraltara. On je bio na proputovanju iz Ancone u Drač a na brodu su plovili: brodski pisar John Capello i kormilar Bernard Vassal — HAD. Assembleae — Consulatatus Maris, sv. 5, f. 217. U 1735. kap. Thomas Tailscot zapovjednik engleske nave »Malaga Snow« na putovanju iz Aleksandrije a zbog havarije pristao je u Dubrovniku. Tu havariju potvrdio je svojom izjavom Samuel Corer — član brodske posade. Nadalje, nešto slično je bilo i u 1755. godine kada je kap. John Morgan, zapovjednik engleske pulake i njegov pilot John Averson boravili u dubrovačkoj luci. HAD. Assembleae — Consulatatus Maris, sv. 7, f. 55.

⁴³ HAD. Assembleae — Consulatatus Maris, sv. 2, f. 116. HAD. Consilium Rogatorum, sv. 102, f. 152v — Engleski brod imenom »Soccorso« (kap. Thomas Gallileo) boravio je u dubrovačkoj luci.

⁴⁴ HAD. Assembleae — Consulatatus Maris, sv. 4, f. 16 — 17v.

⁴⁵ HAD. Assembleae — Consulatatus Maris, sv. 4, f. 68 i 68v.

⁴⁶ HAD. Consilium Rogatorum, sv. 99, f. 205v.

⁴⁷ HAD. Consilium Rogatorum, sv. 100, f. 183v i sv. 101, f. 87v.

⁴⁸ HAD. Consilium Rogatorum, sv. 106, f. 28.

⁴⁹ J. Luetić, o. c., str. 132. Vilma Borghesi, o. c., str. 13.

